

Artikkeli

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Anonyymien keskustelupalstojen julkisuus

Marginaaliin jääneiden vertaistukea ja yhteiskuntakritiikkiä

Artikkelissa tarkastellaan anonyymien verkkokeskustelujen luonnetta julkisuuteen liittyvien teoreettisten näkökulmien kautta. Pohdinnan tukena käytetään empiiristä aineistoa kahdelta verkkokeskustelufoorumilta: Suomiz4-keskustelufoorumin käyttäjille tehtyä kyselyä ja Ylilauta-kuvalaudan keskusteluja. Tarkastelluille foorumeille yhteistä on varsin suuri anonyymi käyttäjäkunta sekä suhteellisen vapaa, jopa tylykin keskustelukulttuuri. Molemmilta foorumeilta on löydettävissä yhteiskunnallisesta keskustelusta marginalisoitunutta käyttäjäjoukkoa. Artikkelissa pyritään sekä empiirisesti että teoreettisesti tuomaan esiin näiden keskustelufoorumien tarjoamaa vertaistukea ja yhteiskuntakritiikkiä. Vertaisuudelle pohjaavan keskustelun, vertaistuen eri ulottuvuuksien ja keskusteluissa koetun samanmielisyyden kautta foorumeilla avautuu mahdollisuus yhteiskunnallisesti merkittävien asioiden puimiseen myös niille, jotka eivät valtajulkisuudessa tunne saavansa ääntään kuuluviin. Toisaalta samanmielisten yhteisön löytäminen voi myös rakentaa epäluuloa, polarisoitumista ja yhteiskunnallista vastakkainasettelua. Tätä yhteiskunnallisiin ilmiöihin kytkeytyvää yksityisten asioiden julkista, mutta anonyyminä tapahtuvaa käsittelyä tarkastelemme intiimin kansalaisuuden ja vastajulkisuuden käsitteiden avulla. Intiimi kansalaisuus ja vastajulkisuus tulevat aineistossamme näkyviksi tunnettoiston, vertaisuuden ilmausten ja vastapuheen kautta.

AVAINSANAT: Verkkokeskustelu, verkkoyhteisöt, julkisuus, vertaistuki, vastajulkisuus

Keskustelupalstat ovat pisimpään olemassa olleita verkkososiaalisuuden muotoja. Foorumeilla keskustelut kävivät vilkkaina jo 2000-luvun alkuvuosina myös Suomessa (esim. Suominen 2013a, 41; Laukkanen 2007; Arpo 2005). Keskustelufoorumeita on tarkasteltu yhteisöinä, joissa ihmiset kysyvät neuvoa ja jakavat kokemuksiaan toisiaan tukien tai keskustelevat ajankohtaisista yhteiskunnallisista aiheista (Rheingold 2000; Wellman & Gulia 1999; Kendall 2002; Lehtisalo 2011; Mas-

sanari 2015). Jo 2000-luvun alkupuolella verkkokeskusteluihin liittyviä hankalia kysymyksiä ovat olleet nimettömän huutelu, provosointi, häiriköinti sekä keskustelun heikko taso (Suominen 2013a, 45–46). Vaikka erilaisia sosiaalisen median kanavia on syntynyt valtava määrä, ovat foorumit säilyneet vilkkaina kansalaiskeskustelun ja ajatustenvaihdon paikkoina. Monista suosituista keskustelufoorumeista on tullut suorastaan instituutioita. Tässä artikkelissa esiintyvä Suomiz4 on esimerkiksi lähes kaksikymmentä vuotta toiminut, hyvin laajasti tunnettu palvelu¹. Googlen hakukone tuo Suomiz4:n keskusteluja helposti niidenkin näytöille, jotka eivät säännöllisesti palvelun keskustelualueita seuraa (ks. Lagus ym. 2016). Toinen tutkimuskohteemme, Ylilauta-kuvafoorumi, on erityisesti nuorten miesten käyttämä foorumi (Ebrand 2016), joka oman ilmoituksensa mukaan tavoittaa jopa miljoona suomalaista joka kuukausi.² Vuonna 2011 perustettu Ylilauta on tunnettu erityisesti hyvän maun rajoja rikkovasta keskustelukulttuuristaan.

Tarkastelemme tässä artikkelissa anonyymejä verkkofoorumeita sellaisen julkisen keskustelun tiloina, johon osallistuvien ääni ei helposti nouse kuuluviin muualla. Foorumeiden käyttäjille verkon keskustelut merkitsevät mahdollisuutta löytää samanhenkisiä ihmisiä ja käydä keskustelua vertaisten kanssa omaa elämää koskevista ongelmista, jotka muualla voivat aiheuttaa leimautumista. Vaikka keskustelun lähtökohtana ovat arjen yksityiset kokemukset, liittyy niihin usein laajempia yhteiskunnallisia kytkeksiä. (Highfield 2016, 153; Graham & Harju 2011, 19–20.) Katsomme verkkokeskusteluja kahdesta suunnasta: analysoimme keskustelujen sisältöjä ja käyttäjien kokemuksia. On syytä huomauttaa, ettemme tarkastele tässä sosiaalisen median alustoilla tapahtuvia keskusteluja, vaan nimenomaan keskustelufoorumeilla nimettömästi käytäviä keskusteluja. Tekemämme johtopäätökset eivät siis ole yleistettävissä kaikkiin verkkokeskusteluihin, vaan ne kuvaavat ensisijaisesti näissä tutkimissamme tiloissa tapahtuvaa vuorovaikutusta. Tutkimuskohteinamme ovat Ylilaudan Hikikomero-aihealueen keskustelut ja Suomiz4-keskustelut, joista jälkimmäisiä analysoimme käyttäjille tehdyn kyselyn pohjalta.

Pohdimme tässä artikkelissa, mikä on yksityisistä kokemuksista kumpuavien keskustelujen yhteiskunnallinen ulottuvuus. Molemmat aineistot on kerätty erillisiä tutkimushankkeita varten, ja valitsemamme rajaus tuo siten käsittelyyn vain osan laajoista aineistoista. Pyrimme aineistojen perusteella vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin.

- Millaisia julkisen keskustelun areenoita anonyymisti käytettävät keskustelufoorumit ovat?
- Millaista vastajulkisuutta verkon anonyymit keskustelut tuottavat?
- Miten tutkittujen foorumien keskusteluissa konkretisoituvat vertaistuki ja kokemusten jakaminen?
- Miten näillä foorumeilla näkyvät yhteiskunnallisen vastatiedon syntyminen, yhteiskuntakritiikki ja edustukselliseen politiikkaan pettyneiden ihmisten voimaantuminen?

Anonymin verkkokeskustelun intiimistä olemuksesta

Verkon keskusteluissa ”tunneintensiteetit roihahtavat” helposti (Paasonen 2014, 4; Paasonen 2017, 43) ja keskustelut voivat kiinnittää yksilöitä tunnekokemuksille rakentuviin yhteisöihin ja ideologioihin. Kuten Anu Koivunen (2008, 19) toteaa: ”Toimintana, suhteina ja kommunikaationa tunteet eivät vain ole, vaan tekevät”. Verkossa tunteet voivat kiihdyttää sekä aggressiivisia ja vihamielisiä yhteisöjä (Nikunen 2015, 27) että hyväntahtoista yhteisöllisyyttä. Verkkoyhteisöistä puhuttaessa on yleensä korostettu niiden virtuaalisuutta, jäsenten aktiivista osallistumista ja yhteisöjen muodostumista jaettujen kiinnostuksenkohteiden perusteella (esim. Rheingold 2000, 17–26; Baym 2010, 102; Malinen 2015, 231). Nimettöminä käytetyissä verkkoyhteisöissä kirjoittajien sidonnaisuudet muihin heidän identiteettiään määrittäviin yhteisöihin eivät tule näkyviksi. Yhteisöllisyys olisikin ymmärrettävä moninaisina ja päällekkäisinä ryhmiin samaistumisen tapoina (Brint 2001, 19–20).

Keskustelupalstat ja virtuaaliset maailmat voivat olla ”liiminaalisia”, todellisuuden ja fantasian välimaastossa olevia tiloja, joissa on mahdollista kokeilla erilaisia identiteettejä ja mielipiteitä (Turkle 2011, 213–214; Lehtisalo 2011, 84–85). Verkkoviestintää käsittelevissä tutkimuksissa anonyymiteettiä on tarkasteltu monissa eri muodoissa, useilla teknologisilla alustoilla ja monia erilaisia tutkimusmenetelmiä käyttäen (Scott ym. 2011, 321). Anonyymit keskustelut mahdollistavat näkemysten laajemman kirjon ja anonyymiin keskusteluun osallistuu varmemmin esimerkiksi vähemmistöjen edustajia kuin omalla nimellä käytyihin keskusteluihin (Reader 2012, 498; McCluskey & Hmielowski 2011, 307). Anonyymiteetti voi siis lisätä marginalisoitujen ryhmien osallistumista keskusteluun (Scott ym. 2011, 322, 326). Anonyymeissa verkkokeskusteluissa on ristiriitaisesti samaan aikaan sekä vilpittömiä henkilökohtaisia osallistumista että etäistä sivustaseuraajuuksia (Auerbach 2012). Viestimisen anonyymiys mahdollistaa samankin keskustelun aikana näiden kahden aseman vaihtelemisen.

Viime vuosina on usein kiistelty siitä, tekisikö nimimerkeistä ja nimettömistä profileista luopuminen internetistä paremman. Verkkotiloissa anonyymiteetin jatkumolle mahtuu monenlaisia käytäntöjä nimettömyydestä nimimerkkeihin ja ”omalla nimellä” esiintymiseen. (Van der Nagel & Frith 2015; Scott ym. 2011.) Anonyymiteetin taakse voi sekä piiloutua että suojautua. Nimettömänä käydyt keskustelut voivat törmäyttää toisiinsa hyvin erilaisista lähtökohdista ja ideologisista asemista tulevia ihmisiä. Esimerkiksi nuorten suosimilla anonyymeilla kovalautafoorumeilla, kuten Ylilaudalla, samoihin keskusteluihin voi osallistua sekä huippuyliopistojen opiskelijoita että työtömänä ja köyhyydessä eläviä nuoria aikuisia. Ylilaudan tai Suomi24:n kaltaiset nimettömänä käytetyt foorumit voivat tarjota vaihtoehdon niille, jotka eivät halua osallistua sosiaalisen median minäbrändäämiseen tai heittäytyä julkisiin keskusteluihin sosiaalisen median yhteisöpalveluissa. Keskustelufoorumeilla anonyymiteetti tai nimimerkin käyttö mahdollistavat intiimeistä asioista keskustelun ja niiden politisoinnin tai esipoliittisen³ pohdinnan ilman että se vaikuttaa julkiseen kuvaan itsestä. Tällöin henkilökohtaisista ongelmista, kuten vaikkapa sosiaalisten tilanteiden pelosta, voidaan keskustella julkisesti.

Julkisia verkkokeskusteluja voidaan tulkita myös intiimin kansalaisuuden toteuttamisen tiloina. Ken Plummer (2003, 14) käyttää intiimin kansalaisuuden käsitettä sellaisista julkisista keskusteluista, joissa tuodaan esiin ja neuvotellaan henkilökohtaisen elämän huolia, elämäntapavalintoja ja yleisempiä kysymyksiä siitä, miten elämää tulisi elää. Plummer pitää intiimin kansalaisuuden avoimena käsitteenä, jonka kautta on mahdollista tunnustella jälkimodernin yhteiskunnan elämäntapoja ja erityisesti sitä, miten ”intiimeistä ongelmista” puhutaan julkisesti. Hän nostaa esimerkeiksi kysymyksiä, kuten ”Miten elää omana itsenään ja rakentaa omaa identiteettiä?”, ”Miten elää yhdessä muiden kanssa?”, ”Miten toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan ja elää vastuullisesti seksuaalisena olentona?” (Plummer 2003, 13). Perinteinen käsitys kansalaisuudesta liittyy erilaisiin kansalaisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin ja se yhdistetään usein politiikkaan osallistumiseen (esim. Sujon 2010, 35–39). Poliittinen kansalaisuus on kuitenkin yhä enemmän alettu ymmärtää myös henkilökohtaisista aiheista kumpuavana, jolloin kansalaisuus laajentuu muodollisista oikeuksista ja velvollisuuksista koskemaan esimerkiksi intiimin kansalaisuuden (Plummer 2003, 49–65) tai kulttuurisen kansalaisuuden piiriin kuuluvia ilmiöitä (Hermes 2006, 28–29, 32). Intiimisanalla viitataan sisimpiin ajatuksiin ja tunteisiin, ja se liittyy myös suhteisiin, joita meillä on toisiin ihmisiin, ystäviin, kumppaneihin ja perheeseen sekä omaan kehoon, omiin tunteisiin ja identiteettiin (Plummer 2003, 12–13). Ylilaudan kaltaiset nimettömästi käytetyt foorumit avaavatkin kanavan esimerkiksi poikien ja nuorten miesten tunnepuheelle (Vainikka 2019).

Anonyymit verkkokeskustelut vastajulkisuuksina

Puhetta poliittisista, ja erityisesti elämänpoliittisista kysymyksistä (Giddens 1991, 214–215, 226) käydään myös päällisin puolin epäpoliittisissa tiloissa, kuten keskustelufoorumeilla (esim. Renninger 2015; Svensson 2015; Graham 2008). Esimerkiksi työttömyysturvan aktiivimalli tai syntyvyyden lasku ovat sekä politiikkaan että julkiseen keskusteluun liittyviä ajankohtaisia aiheita, jotka herättävät kansalaiskeskustelua verkossa. Ymmärrämme poliittisen kansalaiskeskustelun tässä artikkelissa samoin kuin Peter Dahlgren (2013, 19–20), eli osallistumisena ja mielipiteiden esittämisenä sellaisessa julkisuudessa, jonka siteet varsinaiseen päätöksentekoon voivat olla heikkoja. Dahlgren toteaa, että rajanveto poliittiseen ja ei-poliittiseen julkisuuteen osallistumisen välillä on monesti vaikeaa. Muun muassa Nancy Fraser (2009[1992]) ja Michael Warner (2002) ovat esittäneet ajatuksia vallattomien vastajulkisuuksista, jotka ovat olemassa valtajulkisuuden rinnalla ja haastavat sitä. Näissä teorioissa julkisuus ymmärretään areenana, jossa kansalaiset pohtivat keskustellen yhteisiä asioita, erillään valtiosta, ja myös valtiota arvostellen. Foorumeilla puidut aiheet voivat toki liikkua yksityisen piiristä ja arjen kokemusten läpi katselluista elämänpoliittisista kysymyksistä aina kansallisesti tai globaalisti merkittäviin kysymyksiin asti, mutta anonyymeilla verkkofoorumeilla eivät yhteiskunnalliset vaikuttajat ole näkyvästi äänessä eivätkä verkkofoorumeiden keskustelut näy journalistisessa julkisuudessa samassa

määrin kuin vaikkapa twiitit, joiden siteeraaminen on viime vuosina muodostunut valtamedian vakiintuneeksi käytännöksi.

Fraserin ajatus vastajulkisuuksista rakentuu hänen Jürgen Habermasin julkisuus-teoriaan (2004[1990]) kohdistamalleen kritiikille. Hän puuttuu kritiikissään muun muassa yhden, kaikkien jakaman julkisuuden ihanteeseen sekä oletukseen yhdenvertaisuudesta eli siitä, että julkisuudessa keskustelevat voisivat jättää yhteiskunnallisen asemansa ja siihen liittyvät seikat syrjään, samoin kuin kaikki yksityisen piiriin kuuluvat asiat, ja käydä keskustelua vapaina kaikista intresseistä, yhteiseen hyvään pyrkien. Mediayleisöt, -sisällöt ja mediankäytön tavat ovat yhä enemmän pirstaloituneet (esim. Heikkilä ym. 2012, 91–97), mikä on johtanut myös uusien rinnakkaisten julkisuuksien muodostumiseen. Fraserin (2009[1992], 19–20) mukaan vastajulkisuudet ovat rinnakkaisia diskursiivisia areenoita, joilla alistaisessa asemassa olevat ryhmät voivat kehittää ja kierrättää vastadiskursseja ja tuottaa valtavirran keskustelulle vastakkaisia näkemyksiä esimerkiksi identiteeteistään, kiinnostuksenkohteistaan ja tarpeistaan. Usein vastajulkisuudet liitetään esimerkiksi rodullisiin (Steele 2018) tai seksuaalisuuteen liittyviin (Renninger 2015) vähemmistöihin. Amerikkalainen viestintätutkija Robert Asen (2000, 427) puolestaan on huomauttanut, ettei vastajulkisuus välttämättä liity rodun, yhteiskuntaluokan tai seksuaalisuuden kaltaisiin identiteettikategorioihin, vaan vastajulkisuus voi muodostua millä tahansa yhteiskunnan kentällä (ks. myös Saarenmaa 2016, 270). Asen korostaa syrjässä olemisen kokemusta vastajulkisuudelle keskeisenä määreenä. Vastajulkisuuden voi siis muodostaa mikä tahansa ryhmä, joka asettuu vallitsevaa julkisuutta vastaan sekä on syrjässä valtajulkisuudesta. Esimerkiksi Laura Saarenmaan (2016, 267–270) tutkimuksen mukaan suomalaisissa 1940- ja 1950-lukujen miestenlehdissä muodostui vastajulkisuus suhteessa valtavirran mediajulkisuuteen. Näissä miestenlehdissä osallistuttiin poliittiseen keskusteluun ja puhuteltiin miehiä poliittisina kansalaisina (emt. 262).

Osa kansalaisista kokee, etteivät vakiintuneet poliittiset puolueet edusta heitä, jolloin he kääntyvät vaihtoehtoisten osallistumisen tapojen puoleen (Dahlgren & Alvarés 2013, 50–51). Siinä missä julkisuus aiemmin liitettiin ajatukseen järkiperaisesta keskustelusta, julkinen keskustelu on nykyisin yhä useammin uusiin verkkojulkisuuksiin liittyvää poliittista ilmaisua, joka voi olla visuaalista, symbolista, affektiivista⁴ ja kokemusperäistä (emt., 51). Anonyymien verkkokeskustelujen julkisuus muodostuu ”vallattomien vastajulkisuudeksi” (Fraser 2009[1992]) kahdessa eri mielessä; toisaalta se on marginalisoitumiskokemuksen jakamisen paikka, mutta toisaalta ”vallaton” myös siinä mielessä, että keskustelu voi olla törkeää, provosoivaa tai poliittisesti epäkorrektia. Asiajulkisuuden vastapainoksi verkkokeskusteluissa syntyy asiaton julkisuus, jossa trollaaminen ja keskustelujen ajautuminen sivuraiteille tuottavat keskusteluun hälyä.

Digitaalinen teknologia ja sen mahdollistama viestintä yhtäältä tuovat ihmisiä yhteen, mutta toisaalta myös eristävät ihmisjoukkoja entistä syvemmin omiin potentiaaliansa. Puhutaan esimerkiksi polarisaatiosta ja sosiaalisen median kuplista (esim. Pariser 2011, 50, 60–66). Sosiaalisen median alustoilla viestiessään ihmiset helposti kuvittelevat yleisön, joka koostuu jollain tapaa tutuista, enimmäkseen ystävällisiksi

katsotuista, itsemme kaltaisista ihmisistä, kuten perheenjäsenistä ja ystävistä (Litt & Hargittai 2016, 8–9). Keskustelufoorumien kuviteltua yleisöä ei aina nähdä samalla tavalla myötämieliseksi, mutta verkkofoorumeillakin osallistujat tuovat esiin piirteitä itsestään, joiden kautta he löytävät yhteyden muihin, samanlaisista asioista kiinnostuneisiin ihmisiin (Chayko 2002, 18–19). Nimettömiin verkkokeskusteluihin osallistuessamme emme tuo esiin kaikkia identiteettimme puolia, vaan esitämme itsestämme aina jonkin reunan, kuin timantin yhden sivun. Tämän hyvinkin rajatun esiin tuodun asian kautta voidaan kuitenkin tulkita helposti samanhenkisyttä, samanlaisuutta – tai yhtä lailla jyrkkää erilaisuutta – koska persoonan muut reunat eivät tule näkyviksi, eivätkä keskustelijan koko persoona tai elämäntapa tule esiin. Yleisö on siis verkossa ”kuviteltu” (imagined audience), mutta kuvitelluksi tulee myös kirjoittaja itse. (Litt & Hargittai 2016.)

Tutkimusaineistot

Pohdimme tässä artikkelissa verkon julkista keskustelua tarkastellen kahta suosittua keskustelufoorumiä: sekä Suomi24 että Ylilauta ovat helposti saavutettavissa olevia verkkotiloja, kumpaankaan ei vaadita kirjautumista, ja kumpikin on kenen tahansa netinkäyttäjän saavutettavissa. Molemmissa käy satunnaisten selailijoiden lisäksi vakituisia kävijöitä ja kummankaan foorumin tunnelma ei ole vakava, vaan pikemminkin leikkisä. Suomi24-käyttäjäkyselyssä monet vastaajista esittivätkin verkkokeskustelujen seuraamisen motiiviksi nimenomaan ajan kuluttamisen ja viihtymisen (Harju 2018, 59–60). Suomi24-foorumi ja Ylilauta eivät yleisesti ole tunnettuja rakentavasta demokraattisesta keskustelusta, vaan molemmilla foorumeilla on vallalla keskustelukulttuuri, jossa asiattomuus, kärkevyys ja mauttomuus korostuvat (ks. Suominen 2013b, 287). Ylilaudalla häiritsevät käytännöt hyväksytään osana toimintaympäristön kulttuuria ja trollaaminen nähdään jopa leikkisään internetkulttuuriin liittyvänä vastakulttuurin resurssina (ks. esim. Phillips 2015, 16–20). Kiistelyllä on merkitystä paitsi keskustelun syntymiselle, myös sen ylläpitämiselle, koska polemiikkia herättäneet keskustelut yleensä jatkuvat pidempään. Suomi24:n käyttäjät tuntevat kyselyn perusteella toisaalta väsyneen keskustelujen häiriköintiin, mutta silti monen vastaajan mielestä asiattomuudet kuuluvat verkkokeskustelun luonteeseen ja jokunen vastaaja myös kertoi tulevansa foorumille nimenomaan trollaamaan (Harju 2018, 68). Olisi yliampuvaa väittää, että Suomi24:n tai Ylilaudan käyttäjillä on voimakas yhteenkuuluvuuden tai yhteisöllisyyden tunne, tai että näiden foorumien käyttäjät vahvasti samaistuisivat toisiinsa. Tarkastelemamme foorumit edustavat ainakin osittain sellaista verkkokeskustelua, joka ei toimi rakentavan keskustelun tai sosiaalisen median yhteisöllisyyden ihanteiden hengessä.

Ensimmäinen tutkimusaineistomme koostuu Ylilaudan Hikikomero-alueen keskusteluista, joissa voidaan nimettömästi sosiaalisesti syrjäänvetäytyneiden, hikikomoreiksi identifioituvien ongelmia. Hikikomorilla tarkoitetaan ilmiötä, jossa useimmiten nuori ihminen vetäytyy syrjään yhteiskunnasta ja viettää suurimman osan ajasta

omaan huoneeseensa tai asuntoonsa sulkeutuneena välttämättä kontakteja muihin ihmisiin (Saito 2013, 18). Toisena aineistona on Suomi24-keskustelufoorumien käyttäjille tehty kysely, jossa käyttäjiä pyydettiin arvioimaan muun muassa omaa foorumin käyttöönsä, kokemuksia keskusteluista, sekä keskusteluiden herättämiä tunteita. Molemmat tutkimusaineistot (ks. taulukko 1) ovat syntyneet osana laajempaa tutkimushanketta.⁵ Tässä artikkelissa keskitymme tarkastelemaan verkkokeskusteluja sellaisena potentiaalisenä julkisena keskusteluna, joka voi voimaannuttaa ihmisiä, jotka eivät muualla saa ääntään kuuluviin. Aineistojen avulla pystymme tuomaan esiin paitsi anonyymien keskustelun piirteitä, myös sitä, millaiseksi käyttäjät keskustelun kokevat.

Taulukko 1. Tutkimusten aineistot.

	Ylilauta-aineisto	Suomi24-aineisto
Aineiston laji	Verkkokeskusteluaineisto, Ylilauta-foorumien Hikikomero-alue	Käyttäjäkysely
Keräysajankohta	16.5.2014	2.12.–15.12.2016
Aineiston määrä	300 keskusteluketjua	1395 vastaajaa
Analyysimenetelmä	Aineistolähtöinen temaattinen analyysi	Aineistolähtöinen sisällönerittely

Ylilaudan Hikikomero-alueen verkkokeskusteluaineisto koostuu 300 keskusteluketjun korpuksesta. Ylilaudan toimintalogiikkaan kuuluu, että viestit kirjoitetaan nimettöminä ja suositut keskustelut nousevat esiin hierarkiassa syrjäyttäen lopulta vanhempia keskusteluketjuja. Tutkimuksen aineistoa on tässä käsitelty julkisina keskusteluina, koska ne ovat olleet saatavilla verkossa vapaasti ilman kirjautumista. Keskusteluihin osallistuneiden yksityisyys on turvattu, koska keskustelut on käyty nimettömästi eivätkä nämä keskusteluketjut ole enää löydettävissä verkosta. Keskustelut on analysoitu aineistolähtöisesti ja temaattisesti, keskusteluista nousevien teemojen pohjalta syntyneisiin luokkiin⁶.

Suomi24 on yksi suosituimmista ja pitkäikäisimmistä keskustelupalstoista Suomessa. Foorumin käyttäjäkokemuksia analysoidaan tässä Citizen Mindscapes -hankkeessa (<https://blogs.helsinki.fi/citizenmindscapes/>) tehdyn käyttäjäkyselyn⁷ pohjalta. Käyttäjäkyselyyn vastasi lähes 1400 henkilöä. Heistä satunnaisiksi kävijöiksi itseään luonnehtineet 40 prosenttia vastaajista vastasi vain demografisiin kysymyksiin, muut saivat vastattavakseen laajemman kyselyn keskustelualueen käyttämisestä, keskustelukokemuksista ja keskusteluiden herättämisestä tunnereaktioista. Laajempaan kyselyyn vastasi siten noin 800 käyttäjää. Käyttäjät vastasivat kyselyyn nimettömästi⁸. Kysely ei myöskään sisältänyt kysymyksiä, jotka olisivat yhdistäneet vastaajia verkosta löytyviin keskusteluketjuihin tai heidän käyttämiinsä nimimerkkeihin, minkä ansiosta kyselyyn vastanneet eivät ole etsittävässä tai tunnistettavissa Suomi24-keskusteluista.

Kyselylomakkeessa oli suljettujen kysymysten lisäksi kolme avointa kysymystä, jossa vastaajia pyydettiin kuvailemaan keskusteluissa heränneitä positiivisia ja negatiivisia tuntemuksiaan sekä pohtimaan, mitä heidän elämästään jäisi puuttumaan, jos Suomi24-keskusteluja ei olisi olemassa. Tässä artikkelissa analysoidaan avovastauksia, jotka luokiteltiin aineistolähtöisesti Atlas.ti-ohjelman avulla luodun koodausrunгон pohjalta 24:ään eri luokkaan, jotka sisältävät muun muassa käyttäjien näkemyksiä keskusteluaiheista, foorumin yhteisöllisistä piirteistä, vertaistuesta, keskusteluihin osallistumisen motivaatioista sekä Suomi24:n vertailua muihin medioihin niin sosiaalisen median kuin journalisminkin kentällä. Artikkelin tutkimuskysymyksen vuoksi analyysin kohteeksi on valittu avokysymysten vastauksia koskien vertaistukea ja auttamista, koettua yhteisöllisyyttä sekä kansalaiskeskustelua ja yhteiskunnallista vaikuttamista.

Seuraavissa kappaleissa käsittelemme keskustelufoorumeilla syntyvää kokemusta vertaisten parissa olemisesta, jota rakentavat foorumeilla saatu vertaistuki ja tunne siitä, miten keskusteluissa saa vahvistusta omille ajatuksille sekä sitä, miten foorumit antavat tilan yhteiskuntakritiikin ja vastapuheen rakentumiselle. Käsitellyt teemat – vertaistuki, samanmielisyys ja yhteiskuntakritiikki – ovat aineistolähtöisiä. Lähdimme hakemaan laajoista Suomi24- ja Ylilauta-aineistoistamme sellaisia aihepiirejä, jotka esiintyisivät molemmissa aineistoissa, jolloin vertaistuki-teema nousi keskeisimpänä esiin. Myös samanmielisyys sekä vastaanpuhuminen ja yhteiskuntakritiikki osoittautuivat molemmissa aineistoissa näkyviksi teemoiksi.

Tunnetukea: tunnetoisto ja vertaistuki intiimin kansalaisuuden rakentajina

Ylilauta-foorumin Hikikomero-keskustelualue määrittelee itsensä masentuneiden ja sosiaalisesti syrjäänvetäytyneiden vertaistukipalstaksi. Siellä yhteiskunnasta sivuun jääneet tunnistavat toisia kaltaisiaan ja tuottavat yhteistä puhetapaa syrjässä olemisesta (ks. Asen 2000, 437–438). Nuorten syrjäytyminen on ollut jo pitkään huolenaiheena suomalaisessa julkisessa keskustelussa, ja elämäntilanteiden ja työolojen epävakautuminen tuottaa ongelmia erityisesti nuorille. Syrjäytyminen on monisyinen ilmiö, johon liittyy usein taloudellisia vaikeuksia sekä huono-osaisuuden kasautumista monella eri elämäntilanteella (Sandberg 2015, 144–146). Sosiaalinen syrjäänvetäytyminen taas voi liittyä moniin eri tekijöihin: vaikeuksiin sosiaalisessa kanssakäymisessä, mielenterveysongelmiin tai työttömyyteen. Kaikki hikikomoriksi identifioituvat eivät ole esimerkiksi taloudellisesti huono-osaisia, eivätkä kaikki foorumeilla keskustelevat ole välttämättä syrjäytyneitä. Ylilaudan Hikikomero-keskustelualueella aikaa viettäviä yhdistää erityisesti yksinäisyyden kokemus ja vaikeudet sosiaalisissa suhteissa. Toisin sanoen keskusteluissa korostuu se intiimin kansalaisuuden puoli, jossa pohdiskellaan oman itsen suhdetta muihin ihmisiin, sosiaalisia suhteita – niiden puutetta tai niiden ongelmia – sekä muiden ihmisten kanssa toimeen tulemisesta. Verkkokeskustelun anonyymiyys luo turvaa, ja monelle Hikikomero-foorumilla käyvälle nimettömyys on tavoiteltava tila myös verkon ulkopuolella. Sitä etsitään esimerkiksi massaan sulautumalla

kaupungissa tai asioimalla ruokakaupassa mahdollisimman hiljaisina vuorokaudenai-
koina.

Nancy Baym (2010, 82–86) on määritellyt verkon vertaistuen muotoja seuraavasti: tiedollinen tuki (informational support), emotionaalinen tuki (emotional support) ja tuki identiteetille (esteem support), joista viimeinen liittyy tuettavan itsetunnon ja kompetenssin vahvistamiseen. Myös Ari Haasio (2015) on tutkinut Hikikomero-foorumilla tapahtuvaa vertaistukea ja foorumilla esiintyviä tiedontarpeita. Hikikomerossa vertaistuki on enimmäkseen ymmärrystä ja tunnetuen tarjoamista. Esimerkiksi masennuksesta ja muista mielenterveysongelmista keskustellaan paljon ja jaetaan kokemuksia siitä, millaista masennuksen kanssa eläminen on. Foorumilla on mahdollista kohdata muita, jotka kamppailevat samojen ongelmien kanssa, sekä jakaa kokemuksia yksinäisyydestä.

Olen lurkkaillut tätä lautaa lähinnä vertaistukimielessä. Minusta tuntuu ettei ole ketään kelle puhua tai vaihtaa ajatuksia. Olen kuitenkin tätä lukiessani huomannut että monet muutkin painiskelevat samojen asioiden kanssa. Yksinäisyys painaa tällä hetkellä päälle, en pääse lähtemään mihinkään ja ainoa asia mihin juuri pystyisin olisi virtuaalinen kanssakäyminen.

Vaikka Ylilauta on keskimäärin karu keskustelufoorumi, jossa on mahdollista törmätä esimerkiksi väkivaltaisiin kuviin tai loukkaavaan kielenkäyttöön, siellä kuitenkin on tarjolla vertaistukea Hikikomerossa, jota eräs käyttäjä kuvaa ”pieneksi saarekkeeksi, josta yritän löytää pientä yhteisöllisyyden tuntua”.

Samalla tavoin kuin Ylilaudalla, myös Suomi24-keskusteluilla on maineensa foorumina, jossa asiattomuudet jyräävät alleen asialliset keskustelunaloitukset (ks. esim. Vaahensalo 2018). Suomi24-käyttäjäkyselyn myönteisiä tunnereaktioita kuvaavissa avovastauksissa kuitenkin korostuivat keskustelufoorumilla saadut kokemukset yhteisöllisyydestä ja vertaistuesta. Vastauksista nousi esiin erityisesti kaksi vertaistuen muotoa, tiedollinen ja emotionaalinen tuki: Keskusteluista saatiin tietoa ja kohdatiin samanlaisessa elämäntilanteessa olevia tai samanlaisia asioita kokeneita ihmisiä, joiden kanssa oli mahdollista vertailla ja pohdiskella kokemuksia. Moni kuvaili myös, miten muiden auttamisesta tuli hyvä mieli. Keskusteluissa saatu myötätunto, kannustus ja se, että pystyi samaistumaan toisten kirjoittajien kokemuksiin, toivat iloa foorumin käyttäjille:

On ollut todella helpotus huomata, että monet ihmiset kokevat samoja tunteita kuin itse ja on päässyt jakamaan omia tunteitaan toisten kanssa. Olen saanut apua ja itse voinut auttaa toisia ihmisiä ihan arkipäivän jutuissa, jotka ovat omaa tai kansakeskustelijan osaamisalaa.

Toisten auttaminen keskustelufoorumeilla voi tuoda auttajalle tunteen, että joku tarvitsee häntä ja että voi olla hyödyksi. Auttaminen voi olla myös keino saada muilta tunnustusta tai sen avulla voi nostaa omaa asemaansa foorumilla. (Baym 2010, 85–86.)

Verkkofoorumeilla kommunikointi kytkeytyy sosiaalisuuteen esimerkiksi auttamisen, tunteiden jakamisen tai kannustamisen kautta. Yksinäisyydestä kärsivälle verkossa kohdatut sosiaaliset tilanteet voivat olla hyvinkin merkittäviä.

Laura Savolainen (2018) kuvaa Suomi24-foorumin syömishäiriöaiheista vertaistukikeskustelua tunnetoiston käsitteen avulla: ”Vertaistukikeskustelun tarkoitus on tarjota hetkellinen helpotus – ottaa samanaikaisesti vastaan negatiivinen tunne ja osoittaa käyttäjälle, ettei hän ole ainoa, joka kärsii.” Samantyyppinen tunnetoisto on tavallista myös Hikikomero-keskustelualueella: useimmiten vertaistukea tarjotaan tunnistamalla toisen kokemus ja jakamalla oma samankaltainen tuntemus.

Samat filikset täälläkin. Eikä sillä tunnu olevan mitään väliä että meneekö muilla elämän osa-alueilla juuri sillä hetkellä hyvin vai huonosti. Kun paskafilis iskee, se iskee vaikka tili pullistelisi rahaa ja olisit juuri saanut kutsun leffaan.

Kokemusten jakamisen kyliäisenä keskusteluihin ilmestyvä tunnetoisto on varsin näkyvää Suomi24-keskusteluketjuissa, koska keskustelupalstoille tullaan usein hakukoneiden kautta (Lagus ym. 2016, 9). Keskusteluketjut saattavat jatkua vuodesta toiseen ilman, että osallistujat enää varsinaisesti keskustelevat toistensa kanssa. Alkuperäiset keskustelijat ovat todennäköisesti jo jättäneet keskustelun, kun uusia kommentoijia vielä liittyy mukaan. Tunnetoisto voi myös tuottaa eräänlaisen noidankehän, jossa ratkaisuja vaikeisiin elämäntilanteisiin ei välttämättä löydy, vaan sen sijaan epä-mukavat tunnekokemukset toistuvat monotonisesti.

Tunnetoiston kautta tapahtuva vertaisten kohtaaminen on Plummerin (2003, 14) intiimin kansalaisuuden ytimessä. Ryhmään kuulumisen, osallistumisen, velvollisuuksien ja oikeuksien ympärille rakentuva käsitys kansalaisuudesta on Plummerin mukaan murtumassa, kun uusia erilaisia identiteettiryhmiä ilmestyy (emt. 65–66). Sosiaalisesti syrjäänvetäytyneet esimerkiksi eivät pyri osallistumaan yhteiseen sosiaaliseen elämään, vaan tukeutuvat omaan vastajulkisuuteensa verkossa. Plummerin mukaan pitäisikin tunnistaa ja tunnustaa monien erilaisten kansalaisuuksien olemassaolo huomioimalla normista poikkeavia perhemuotoja, erilaisia sukupuoli-identiteettejä ja ikäryhmiä. Hikikomeron keskustelutilassa syrjäänvetäytynyt voi tuoda elämäkokemuksensa julkisesti esiin ja saada tunnetoiston ja samankaltaisten tarinoiden kautta tunnetta kuulluksi tulemisesta sekä vahvistusta kuulumisesta joukkoon, jossa yhteinen kokemus jaetaan julkisesti. Nimenomaan tässä ilmenee Baymin (2010, 83–86) tarkoittama identiteettiä vahvistava tuki.

Samanmielisyyttä: samanmielisten löytäminen ja näkemysten vahvistuminen

Samanmielisyyden kokemus nousi esiin Suomi24-kyselyn avovastauksissa kahdella tapaa. Yhtäältä esiintyi kuvauksia edellä kuvatun vertaistuen tuottamasta samanmielisyydestä: Palstoilta löydettiin ihmisiä, jotka olivat kokeneet samanlaisia asioita ja tältä

pohjalta keskusteluun osallistujalle oli syntynyt tunne, että muilla keskustelijoilla on samankaltainen ajatusmaailma. Toisaalta kyselyn vastaajat olivat tulkinneet keskusteluissa esitetyistä mielipiteistä, että muilla kommentoijilla on samanlainen yhteiskunnallinen ajatusmaailma kuin heillä itsellään.

Samanmielisten kohtaaminen ja kokemusten jako yhdistää. Erityisesti työttömyyden ja taloudellisen huono-osaisuuden vertaistuki on ollut suureksi avuksi. Yhteiskunnallisten asioiden pohdinta yhdessä auttaa jaksamaan, samoin apu ja tuki sairauden ja eläkekysymysten koukeroissa.

Saan kirjoittaa juuri niin kuin ajattelen eikä tarvitse suvaitsevaisista välittää. Palstalla on paljon muitakin ei-suvaitsevaisia ja [se] luo yhteenkuuluvuutta.

Mary Chayko (2002, 25–29) esittää, että luomme yhteisiä maailmoja sen oletuksen pohjalta, että olemme muiden kanssa samanlaisia joissain suhteissa ja koemme asioita samalla tavoin. Tähän ei tarvita välttämättä kasvokkaista kohtaamista, vaan yhteys toisiin rakentuu vuorovaikutuksessa syntyneessä jaetussa ymmärryksessä asioista ja ilmiöistä. Tartumme niihin asioihin, jotka ilmentävät samanlaisuuttamme, ja jaamme yhteisiä kokemuksia. Samanmielisten ryhmille (communities of mind) on myös ominaista vetää raja oman ryhmän ja toisella tapaa ajattelevien välille. Kun yhteisen ajattelun maaperää ei toisen ryhmän kanssa löydy, näkemyksillä on taipumus polarisoitua, mikä onkin verkkokeskusteluissa hyvin tavallista.

Suomiz4-keskusteluihin näyttää syntyneen populistisille ajatuksille ja sivuutetuksi tulemisen tunteelle pohjaava tunneyhteisö (Wetherell 2012, 7–8, 14). Kyselyn vastaajille oli palkitsevaa löytää keskusteluista niitä, joiden he tulkitsivat ajattelevan asioista samalla tavalla kuin he itse ja joiden kanssa he voivat kommentoida eri tavoin ajattelevia vastaan (ks. myös Pöyhtäri ym. 2013, 20). Poliittisen ja kulttuurisen eliitin kokeminen vastapuoleksi, heihin kohdistuva vihapuhe sekä maahanmuuton vastustaminen (ks. myös Nikunen & Pantti 2018, 79) nousivat myös näkyviin joissakin käyttäjäkyselyn avovastauksissa:

Sivustoilta löytyy maahanmuuttajien ja suvakkien touhuista samanmielisiä ihmisiä, jotka eivät hyväksy matujen loisimista veronmaksajien avoimeen piikkiin ja koetaan ne elintasosurffareiksi, jotka raukkamaisesti ovat jättäneet naiset, lapset ja vanhukset sodan ja kurjuuden jalkoihin.

Hikikomerossa samanmielisyys syntyi esimerkiksi yhteisistä kiinnostuksenkohteista (anime, pelit), samanlaisen elämäntilanteesta (työttömyys, sosiaalinen syrjäynvetäytyminen) tai ääriajattelusta, kuten naisvihasta (Vainikka 2019).

Erilaisten sisä- ja ulkoryhmien muodostuminen on tyypillistä esimerkiksi monissa harrasteyhteisöissä. Adrienne Massanari (2015, 127–138) kuvaa Reddit-foorumien mieskeskeistä kulttuuria, jossa naiset ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat asetetaan forumikeskusteluissa marginaaliin. Myös Ylilaudan Hikikomero-aluetta määrittävät nor-

matiiviset säännöt ja niiden kautta toteutuva jako sisä- ja ulkoryhmiin.⁹ Sääntöjen avulla pyritään pitämään keskustelualueen käyttäjäkunta hikikomoriksi identifioituvina, mikä pyrkii sulkemaan osan käyttäjistä ulkopuolelle. Ylilaudan aineistosta löytyy useita keskusteluja, joissa nostetaan esiin Hikikomeron tiukka määritelmä ja kiistely siitä, kuka on ”oikea hikky”.

Mitä porukka mieltä tämän laudan ilmapiiristä? Itse siis elänyt ala-asteen loputtua hikyn elämää, ja suoraan sanottuna vituttaa, kuinka täältäkään ei tunnu saavan minkäänlaista vertaistukea, kun täälläkin on näitä puristeja, jotka eivät hyväksy hikyksi ellei ole elänyt hikynä koko elämäänsä. Itsellä siis ikää 20v, ja näillä näkymin elän hikynä lopun elämäni, ja siihen ei paljon jotkin ala-asteen kadonneet kaverisuhteet vaikuta.

Koittakaa joskus keksiä joku muu aihe. Ymmärrän toki, että "me vs ne"-keskustelut ovat suosittuja mutta tilannetta voisi muuttaa. Keskitytään enemmän siihen, mitä meillä on yhteistä kuin siihen millä tavalla eroamme toisistamme.

Toivoo Lurkkaajahikky.

Vertaistukiyhteisöjä käsittelevät tutkimukset ovat osoittaneet, että sisä- ja ulkoryhmien rakentuminen on tyypillistä erilaisissa vertaistukiyhteisöissä (esim. Smith 2015, 959–961, 193; Westerlund 2013, 42–43). Jonkinasteinen kiistely tuntuu myös kuuluvan keskustelufoorumien olemukseen, koska erimielisyys varmistaa keskustelujen jatkumisen pidempään (vrt. Svensson 2015, 294).

Vastaanpuhumista: foorumien julkisuus tunteellisen yhteiskuntakritiikin paikkana

Tässä viimeisessä analyysiluvussa keskitymme koettujen yhteiskunnallisten epäkoh-
tien esiin tuomiseen tarkastelluilla foorumeilla. Vaikka keskustelijat tulevatkin foorumeille omista yksilöllisistä lähtökohdistaan, he yhdistyvät keskusteluiden ja niissä ilmaistujen tunnetilojen kautta affektiiviseksi yleisöksi, joka kokoaa ihmisiä verkossa hetkellisesti ja tunteella yhteisen aiheen ympärille (Papacharissi 2015, 125–126; ks. myös Nikunen & Pantti 2018, 77). Affektiivinen yleisö voi käsitellä samanaikaisesti kunkin osallistujan oman elämän aiheita sekä yhteiskunnallisia kysymyksiä. Tunteet voivat toimia kapasiteettina toiminnalle, käyttövoimana tai energiana, joka vauhdittaa verkottuneita julkisuuksia (Papacharissi 2015, 7) ja joka toimii yhdessä keskusteluissa ilmenevien diskurssien kanssa, esimerkiksi aiemmin käsitellyn tunnetoiston kautta. Tunnereaktiot, jotka vauhdittavat verkkokeskusteluja, eivät välttämättä ole negatiivisia, vaan keskusteluissa voidaan esimerkiksi kannustaa ja tarjota tukea.

Tunne tai affekti ei ole perinteisessä mielessä poliittista, vaan tunteiden kautta voimaantuminen piilee rajatilassa olemisessa, hetkessä, jossa uusia poliittisia muodostelmia on syntymässä mutta joita ei ole artikuloitu vielä (vrt. Paasonen 2017, 42). Tunteet liittyvät voimaantumiseen myös siten, että tunnekokemus voi olla voimakas sysäys

toimintaan (ks. Papacharissi 2015, 7, 113–114; Reunanen & Harju 2012, 25–26, 39–40). Tunnepitoinen yhteiskuntakritiikki siis kumpuaa affektiivisen yleisön parista. Tämä toiminnan potentiaali kytkeytyy myös Dahlgrenin (2005, 153, 158) ajatuksiin esipoliittisen toiminnan alueesta. Affektiiviset yleisöt rikkovat hallitsevaa poliittista puhe- tapaa esittämällä vaihtoehtoisia, vähän esillä olevia näkemyksiä (Papacharissi 2015, 130–131). Vaihtoehtoisten yhteiskunnallisten näkemysten esittäminen nousikin esiin molempien tässä artikkelissa tarkasteltujen foorumeiden tutkimusaineistossa.

Näiden kahden foorumin keskusteluissa muodostuva julkisuus ei ole selkeän identiteettikategorian tai ihmisjoukon ympärille rakentuva vastajulkisuus, kuten Fraserin (2009[1992], 12) vastajulkisuuskäsityksessä. Sen sijaan foorumeilla kokoontuu keskustelemaan moninaisista lähtökohdista tulevia ihmisiä, joita voi liittää yhteen esimerkiksi tunnetoiston käytäntö ja sitä kautta saatava samanmielisyyden kokemus. Robert Asen (2000, 427) korostaakin vastajulkisuuksien diskursiivista puolta ja toteaa, ettei vastajulkisuuksia tulisi tyypistää tiettyihin ihmisjoukkoihin, tiloihin tai aiheisiin. Hän esittää, että tutkijoiden tulisi etsiä vastajulkisuuksissa tapahtuvaa vastustusta osallistujien syrjään jäämisestä suhteessa laajempiin julkisuuksiin ja selvittää, miten tuota syrjässä olemista artikuloidaan diskursseissa, keskustelukäytännöissä ja -normeissa. Asen siis ymmärtää vastajulkisuudet pikemminkin moninaisina vastaanpuhumisen tapoina, joissa usein korostuu syrjässä oleminen ja marginaalinen asema. Seuraavaksi analysoimme aineistojemme vastapuhetta Asenin (2000) näkemyksiin nojaten.

Suomi24-käyttäjäkyselyn avovastausaineisto sisälsi kritiikkiä journalismia kohtaan: Vastajaat kokivat, että journalismin julkisuustilassa asioita käsitellään valikoidusti, tiettyjen tahojen äänellä, ja muut äänet vaiennetaan. Sen sijaan verkossa kaikki saavat äänensä helposti kuuluviin. Näin anonyymi nettikeskustelu saa vaihtoehtoisen julkisuuden luonteen. Näiden vastaajien mukaan Suomi24-keskustelualueilla on heidän kaipaamansa mahdollisuus tuoda mielipiteitä esiin ilman ”suvakkivierhellejää” tai ”punaviherhörhöjä”.

*En tilaa suomalaisia lehtiä kuten Hesari joka on suomenkielinen muttei suomenmie-
linen globalisaation edessä nöyristelevä tai Yle joka on valehtelijoiden peittelyklubi ja
kopioidu linjaansa ja jopa simppeleitä paikallisuutisia Ruotsista ja molemmat ovat puna-
vihreän mafian (= usein heikostikoulutettuja stillereitä ja muita hölöttäjiä) äänitorvia.
Suomi24[:stä] näkee samoin kuin MV-lehdestä että on olemassa toisenlainen maailma
jossa ihmiset tekevät havaintoja eri tavalla kuin nämä pintapellet Ylessä ja Hesarissa (...)*

Kyselyn perusteella ajankohtaiset poliittiset kysymykset -aihe oli yksi suosituim-
mista Suomi 24-keskusteluaiheista, sillä noin kolmasosa vastaajista oli lukenut tai
osallistunut tämän aihepiiriin keskusteluihin. Yhteiskunnalliset teemat, muun muassa
maahanmuutto ja työttömyys, nousivat joissakin avovastauksissa esiin. Vastauksista
löytyi verkkokeskustelun synnyttämiä yhteiskunnallisen osallisuuden kokemuksia.
Esimerkiksi eräs kirjoittaja kuvaili seuraavasti, mitä hänen elämästään puuttuisi, jos
Suomi24-foorumia ei olisi:

Monipuolisesti eri aiheita käsittelevä keskustelupalsta, jossa voi kirjoittaa nimimerkillä ja ilmaista itseään melko vapaasti. Kokisin sananvapauteni kärsivän ja mahdollisuuteni vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin vähenisi entisestään.

Verkko on tuonut kansalaiskeskustelun aiempaa näkyvämmiin journalistisen julkisuuden rinnalle, mikä osaltaan haastaa journalismia. Elina Nopparin ”nettikansalle” tekemän kyselyn vastaajista yli puolet oli sitä mieltä, että verkossa toimivien toimittajien tulisi tuoda enemmän esiin arvojaan, mielipiteitään ja poliittisia kantojaan. Näiden seikkojen nähtiin vaikuttavan muun muassa jutun lähteiden ja näkökulmien valintaan. (Noppari 2013, 81.) Joissakin Suomi24-käyttäjäkyselyn avovastauksissa valtamedian kaikkietävyys kyseenalaistettiin voimakkaasti. Sen vastapainoksi keskustelijat tuottivat foorumilla omiin näkemyksiinsä perustuvaa vastatietoa. Vastatiedolla (Ylä-Anttila 2017, 46) tarkoitetaan vakiintuneiden asiantuntijoiden haastamista tuottamalla vaihtoehtoisia auktoriteetteja tiedon lähteiksi. Keskustelufoorumi nähtiin moniäänisyyden mahdollistajaksi, journalismin vaikenemien totuuksien esityspaikaksi ja sellaisen tiedon lähteeksi, jota on vaikea valtamediasta löytää. Erityisesti maahanmuutto näkyi avovastauksissa aiheena, jonka käsittelemisessä valtamedian suoritukseen ei oltu tyytyväisiä:

Suomi24[-foorumilta] saa lukea totuuden maahanmuuton haitoista kuten mv-lehdestäkin. Kaikki media on muuten pilalla.

(...) Vapaus ilmaista joskus pahoinvointia jota poliitikot aiheuttavat riistäessään köyhiä ja rikastuttaessaan itseään. Vapaus kertoa huomioistaan kun media valehtelee kansalle. (...)

Kanava jota kautta ilmaista mielipide yhteiskunnallisesta tilasta. Ilman 24-kanavaa tuntuisi kuin sensuuri ja isovelijärjestelmä tukahduttaisi kansan äänen.

Käyttäjät liittivät anonyymiin keskusteluun Suomi24-foorumilla sananvapauden. Jotkut vastaajista viittasivat yhteiskunnassa heidän kokemansa mukaan vallitsevaan sensuuriin, eräänkin vastaajan mukaan ”vääristä mielipiteistä voi joutua oikeuteen”. Näille vastaajille Suomi24-keskustelut näyttäytyivät mahdollisuutena ilmaista vapaasti mielipiteitään ja tyytymättömyyttään. Näissä vastauksissa on havaittavissa Asenin (2000, 437–438) tarkoittama vastajulkisuuden diskursiivinen puoli: vastapuhe, jonka pontimena on ihmisten kokemus laajemman julkisuuden piiristä syrjässä olemisesta.

Avoimen rasistiset tahot eivät juuri ole saaneet Suomessa ääntään valtavirtamediassa kuuluville, jolloin niin avoimen vierasvihamielisistä sivuista kuin sosiaalisesta mediastakin on tullut aktiivisen ja toisinaan vihapuheeksi kärjistyvän maahanmuuttoaiheisen kansalaiskeskustelun kanava (Pöyhtäri ym. 2013, 36–39). Ajatus valtavirrasta poikkeavien äänien tukahduttamisesta liittyy erityisesti koettuun voimattomuuteen ja epäoikeudenmukaisuuteen, kuten kyselyn vastaaja toteaa yllä: *tuntuu siltä ”kuin kansan ääni tukahdutettaisiin”*. Puhe kansan äänestä, siitä mitä ”tavalliset ihmiset” todella ajattelevat, ja sen näkyminen nimenomaan Suomi24-keskusteluissa, nousi esiin kyselyn avovastauksissa. Jotkut vastaajista pitivät kansan ääntä totuutena, toisin kuin esi-

merkiksi poliitikkojen sanomisia. Tämä tavallisen ihmisen tietämykseen vetoaminen voidaan nähdä linkittyvän populismiin ja sen pyrkimykseen asettua eliittejä – myös asiantuntija eliittejä – vastaan. (Harju 2018, 60; Nikunen & Pantti 2018, 79; Ylä-Anttila 2017, 45–46.)

Vastapuhe ei Ylilaudan Hikikomero-alueella näyttäyty samantyyppisenä kuin foorumin muilla alueilla tai Suomi24-keskusteluissa, koska aihepiiri on niin selvästi rajattu sosiaalisesti syrjäanvetäytyneiden ongelmiin. Hyvänä esimerkkinä Hikikomeron yhteiskuntakritiikistä kuitenkin toimivat siellä käydyt työttömyyteen ja työvoimakoulutukseen liittyvät keskustelut. Syrjässä olemisen kokemus on Hikikomeron keskusteluissa jatkuvasti läsnä, ja se voi näyttäytyä joko sosiaalisista suhteista syrjäytymisenä tai esimerkiksi köyhyytenä ja työttömyytenä. Hikikomerossa muodostuva julkiisuus vertautuu Asenin (2000, 427) vastajulkisuuskäsitykseen. Keskusteluissa korostuu osallistujien marginaalinen asema, josta käsin tuotetaan vastapuhetta hyväosaisuutta vastaan ja ilmaistaan omista kokemuksista kumpuavaa yhteiskuntakritiikkiä. Monilla keskustelijoista on omakohtaisia kokemuksia työttömyydestä, sosiaalietuuksista ja työvoimapalveluista. Hikikomero-foorumi tarjoaa siinäkin mielessä tilan vertaisten kohtaamiselle, ettei siellä keskustellessa tarvitse esittää kiitollisuutta yhteiskunnallisista tuista tai perustella tai selittää omaa työttömyyttään. Saman elämäntilanteen jakavat voivat paremmin ymmärtää kamppailua erilaisten sosiaalietuuksien ja niihin liittyvän byrokratian kanssa: ”On toi byrokratia niin kafkamainen välillä.”

Esitetyt kokemukset ja näkemykset työvoimakoulutuksesta ja kuntouttavasta työtoiminnasta näyttäytyvät enimmäkseen negatiivisina. Epäluuloinen suhtautuminen näkyy työvoimapalveluita ja työttömyyttä käsittelevissä keskusteluissa, esimerkiksi niin, että niissä ilmaistaan epäluuloa vaikkapa sosiaalitoimiston virkailijoita tai työvoimakoulutuksen järjestäjiä kohtaan. Saatetaan esimerkiksi epäillä, että kuntouttavan työtoiminnan järjestäjiä motivoi taloudellinen etu ja oman edun tavoittelu:

Se ”työpaikkakin” on useimmiten joku puolesta tunnissa kyhätty toiminimi jolla laskutetaan työkkäriä ’kurssien’ järkkäämisestä. Sellaisen voi pistää pystyyn vaikka kaverin, vaimon tai kenen tahansa nimiin kuka tahansa. Tietenkin asia olisi eri jos niitä kursseja järjestäisi viranomainen. Mutta näin ei ole juuri ikinä, vaan se kolmas osapuoli on aivan tavallinen siviili, usein itsekin pitkäaikaistyötön joka on vaan päättänyt ryhtyä kuntouttavaan toimintaan mukaan rahan vuoksi.

Keskusteluissa tuodaan esiin monia aktivoivan työvoimakoulutuksen tai kuntoutuksen ongelmia ja absurdeja piirteitä. Näissä keskusteluissa vertaistuki monesti perustuu omiin kokemuksiin sekä tietoihin käytännön kysymyksistä, kuten miten hakea määrättyä sosiaalietuutta tai mitkä seikat vaikuttavat sen myöntämiseen. Keskustelijat jakavat kirjavia kokemuksia työvoimakoulutukseen osallistumisesta ja moninlaisista kursseista. Koulutuksiin osallistuneet kuvaavat niitä esimerkiksi askarteluna tai gospel-virsien laulamisena. Yhdeksän euron päiväpalkalla tehtyä työtä kuvataan myös ”ventovieraalle tehtävänä orjatyönä”. Esimerkiksi seuraavilla tavoilla kuvattiin työvoimakoulutusta Ylilaudan Hikikomero-alueella:

Piti tehdä jotain puuhelmikoruja ja laulaa itseäni 10-20 vuotta vanhempien miesten ja naisten kanssa. Sai tosin pullaa ja keksejä ilmaiseksi.

(-) oli pakko laulaa jotain vitun gospel ja jeesus virsiä vaikka en edes ole uskovainen.

Usein on jotain perus kahvin keittelyä ja runojen tekemistä tms. mutta on myös paljon ollut melko friikkiä touhua. Esimerkiksi toisten pitämistä kädestä ja 'mielenmaiseman' tutkimista. On ollut myös raamattukerhoa ja jotain savikuppien muovailua ym. Tuntuu tosiaan että näitä vaan pykätään pystyyn hivin vuoksi kun aina joku minunkaltainen niihin kuitenkin tyrkätään väkisin.

”Siedettävänä hommana” keskusteluissa mainittiin lumityöt, mikä konkreettisenä hyödyllisenä tekemisenä erottui muusta aktivoivasta toiminnasta, kuten runojen tekemisestä ja askartelusta:

Ehkä siedettävvin homma mihin olen joutunut oli lumen auraus joka tapahtui 2011. Se oli sentään ihan konkreettista työtä jossa oli jotain järkeä. Enpä siitäkään mitään taulukko-palkkaa saanut kuten vakiotyöntekijät vaan ihan sen perus ge/pv korvaus. Mutta ainakin se oli työtä eikä mitään paskanjauhantaa.

Esimerkiksi puoluepolitiikasta tai maahanmuutosta ei Hikikomero-aineistossa keväältä 2014 erityisemmin keskusteltu. Ylilauta-foorumilla onkin oma alafooruminsa politiikalle. Viittaukset poliittisiin ideologioihin tulivat esiin sivuhuomautuksina muiden aiheiden yhteydessä. Sen sijaan keskustelut työvoimapalveluista, erilaisista tukipalveluista ja harjoitteluista tuottivat vakavasti otettavaa yhteiskuntakriittistä puhetta ja olivat sitä kautta poliittisia puheenvuoroja. Nimettömissä keskusteluissa on mahdollista purkaa ja käsitellä niitä pettymyksiä, joita työmarkkinoille pyrkiminen on tuottanut (vrt. Plummer 2003, 14). Keskusteluissa ei kuitenkaan näkynyt viittauksia siihen, että Hikikomerossa esitetyt puheenvuorot olisivat saaneet aikaan poliittista järjestäytymistä tai perinteisesti ymmärrettyä poliittista toimintaa, kuten protesteihin osallistumista.

Marginaalista nouseva julkisuus

Samanmielisyyden ja vastaanpuhumisen käytännöt rakentavat aineistojemme perusteella julkista keskustelua, jonka osallistujat tunnistavat asemansa valtajulkisuuden reunamilla. Julkisen keskustelun paikkana Ylilaudan Hikikomero-alue tuottaa ”vallattomien vastajulkisuuden” (Fraser 2009[1992]; Asen 2000, 427), areenan, jossa sosiaalisesti syrjäytyneet kansalaiset voivat keskustellen pohtia tarpeitaan, tavoitteitaan ja strategioitaan. Myös Suomiz4-foorumille on käyttäjäkyselyn perusteella muodostunut valtajulkisuudesta syrjäinen tila, jossa varsin vapaasti voi esittää yhteiskunnallisia näkemyksiä – myös sellaisia, joiden ilmaisemista ei muilla areenoilla hyväksyttäisi. Vastajulkisuus ei kuitenkaan muodostu identiteettikategorioiden, vaan marginalisoitu-

misen kokemuksen ja sitä kuvaavan puhettavan perusteella, mikä voi ilmetä esimerkiksi epäluuloisena asenteena auktoriteetteja kohtaan. Monet keskusteluun osallistuvista ovat jossain mielessä huono-osaisia, eikä heillä ole kanavia, joiden kautta he saisivat yhteiskuntakritiikkinsä kuuluviin valtajulkisuudessa.

Hikikomerossa epäluuloisen asenteen voi mieltää myös eräänlaisena vastatietona (ks. Ylä-Anttila 2017, 46). Monet kirjoittajat ilmaisevat epäluuloisuutta esimerkiksi etsivää nuorisotyötä ja sosiaalitoimistoa kohtaan. Muut palstalle kirjoittavat saattavat vahvistaa näitä ennakkoluuloja, jolloin epäluuloinen asenne lisääntyy. Näin keskusteluihin muodostuu itseään ruokkiva epäluulon kehä.

Epäluuloa ruokkivissa viesteissä voidaan tuottaa syrjäänvetäytyneiden nuorten omaa todellisuutta, jota muiden kuin samassa tilanteessa olevien voi olla vaikea tai mahdoton ymmärtää. Keskusteluissa muodostuu tunnetoiston (Savolainen 2018) kautta itseään ruokkiva yhteisö, jossa esimerkiksi etsivään nuorisotyöhön suhtaudutaan lähtökohtaisesti negatiivisesti ja epäluuloisesti. Yhteisöllisyys voi rakentua marginalisoituneen identiteetin ympärille samaan tapaan kuin pro-anoreksia-yhteisöissä (vrt. Smith ym. 2015, 951–952). Epäluuloa saatetaan vahvistaa keskusteluissa, minkä seurauksena epäilevä suhtautuminen esimerkiksi etsivään nuorisotyöhön entisestään vaikeuttaa auttamista. Epäluuloinen asenne voi ulottua myös työvoima- tai mielenterveyspalveluihin, jolloin osallistuminen sosiaaliseen elämään saattaa entisestään vaikeutua. Keskustelut välittävät siis myös haitallista tietoa. Ristiriitaisesti verkkoyhteisö siis tarjoaa matalan kynnyksen paikan tuen pyytämiseen, mutta toisaalta se voi myös ruokkia hankalaa elämäntilannetta.

Tutkimusesimerkkimme asettuvat vastaan myös Nancy Fraserin (2009[1992], 13) kritisoimaa porvarillisen julkisuuden määritelmää. Vaikka aineistomme verkkokeskusteluissa keskustelijat tulevat foorumeille pääasiassa nimettöminä ja ilman titteleitä, osallistumaan keskusteluun yhdenvertaisina, he puivat asioita oman yksityisen elämänsä kokemuksista ja omista lähtökohdistaan käsin. Keskusteluissa syntyy vertaisuuden ja jopa samankaltaisuuden tuntua, mutta samanaikaisesti kuitenkin neuvotellaan siitä, ollaanko todella samanarvoisia. Esimerkiksi Hikikomero-keskustelualueella kiistellään siitä, kenellä on oikeus kutsua itseään hikikyksi. Suomi-24-keskusteluissa puolestaan törmäävät taustoiltaan erilaiset ja yhteiskunnallisista kysymyksissä vastakkaista kantaa edustavat keskustelijat (Harju 2018, 61). Yksi kaiken kattava julkisuus ei voi millään palvella kaikkien erilaisessa yhteiskunnallisessa asemassa olevien ihmisryhmien asiaa, eikä kaikilla marginalisoituneilla ryhmillä ole puhevaltaa tai tasaveroista pääsyä esimerkiksi valtakunnalliseen mediajulkisuuteen. Tämä oman äänen kuulumattomuus sanallistettiin Suomi24-käyttäjäkyselyn vastauksissa. Pidämme parempana julkisuusteoreettisena mallina monien julkisuuksien verkostoa (Fraser 2009[1992]; Warner 2002, 51–53; Asen 2000), jossa erilaiset alisteisessakin yhteiskunnallisessa asemassa olevat ihmisryhmät pääsevät julkisesti käsittelemään heille tärkeitä asioita.

Porvarillisen julkisuuden ihanteen mukaan yksityisasioiden tuominen julkiseen keskusteluun on epätoivottavaa ja keskustelun tulisi kohdistua yhteiseen hyvään. Nimettömästi käydyissä verkkokeskusteluissa yksityisten aiheiden ja näkökulmien esiin tuominen on kuitenkin keskeistä, usein jopa keskustelun lähtökohta. Yksityisten

esimerkkien kautta voidaan konkretisoida yhteiskunnallisia ongelmia ja tuottaa muille keskustelijoille käsityksiä puhujista ja heidän elämäntilanteistaan. Henkilökohtaisten kokemusten jakaminen osana suurempaa keskustelua voi myös tuottaa kokemusta samankaltaisuudesta ja avata ainakin mahdollisuuden toisten elämän ja kokemusten ymmärtämiselle ja empatialle, vaikkakin verkkokeskusteluilla on myös tapana jakaa keskustelijoita vastakkaisiin leireihin ja keskusteluyhteisöjen sisä- ja ulkoryhmiin kuuluviksi. Erityisesti tunnetoistolle perustuva verkossa tuotettu tuki, ja jossain mielessä myös samanmielisten ryhmien syntyminen asettuvat intiimin kansalaisuuden (Plummer 2003, 12–14) alueelle. Henkilökohtaisten ongelmien käsittely nimettömässä julkisuudessa voi tuoda yhteiskunnallisesti merkittäviä aiheita, kuten sosiaalinen syrjäänvetäytyminen tai sosiaalisten tilanteiden pelko, esiin ja julkiseen keskusteluun.

Johdopäätöksiä: villit ja vapaat verkkotilat

Tässä artikkelissa olemme tarkastelleet kahden erilaisen aineiston kautta vastajulkisuuksien muodostumista ja yhteiskuntakriittistä puhetta nimettömästi käytetyillä verkkokeskustelupalstoilla. Tutkimuskohteena on kaksi käyttäjäkunnaltaan suurta keskustelufoorumia, joista molemmissa on havaittavissa eräänlainen marginalisoituneiden ryhmien kohtauspaikka. Ylilaudan Hikikomero on käyttäjäkunnaltaan ja keskusteluiltaan varsin rajattuun aihepiiriin keskittyvä alue. Suomi24-keskustelut mielletään verkkokäyttäjien kesken monesti sisällöltään ala-arvoisiksi, mutta sen eri aihealueet sisältävät myös hyvin erilaisia ”paikallisia” keskustelukäytäntöjä, joissa yhteisöllisyydelle ja toisten auttamisellekin on tilaa.

Olemme haarukoineet näiden kahden keskustelufoorumin julkisuutta vastajulkisuuden (Fraser 2009[1992]; Asen 2000, 427), vastatiedon (Ylä-Anttila 2017, 46), samanmielisten ryhmien (Chayko 2002, 25–29) ja tunnetoiston (Savolainen 2018) käsitteitä hyödyntäen. Foorumeilla muodostuu vastajulkisuus, jossa marginaalissa olevat ryhmät osallistuvat omalla tavallaan julkiseen keskusteluun ja tuottavat marginaalisesta asemasta käsin vastapuhetta ja yhteiskuntakritiikkiään, joka tosin monesti voi olla tunnepohjaista, tunteenomaista ja subjektiivisesti väritynyttä sekä asettuu usein esipoliittisen, eikä poliittisen toiminnan alueelle (vrt. Dahlgren 2005, 153; Dahlgren & Alvares 2013, 50–51). Verkossa rakentuvat vastajulkisuudet nähdään usein positiivisesti voimaannuttavina, mutta samojen mekanismien ja vastajulkisuuden elementtien kautta voi syntyä myös epätoivottua ja yleisesti paheksuttua toimintaa, kuten rasismia tai muuta syrjintää.

Suomi24-käyttäjistä osa kokee foorumin paikaksi, jossa voi käydä sellaista yhteiskunnallista keskustelua, jossa tavallisten ihmisten ääni pääsee esiin. Nämä käyttäjät kokevat, että heidän edustamansa maailmankuva ei näy valtamediassa eikä kuulu poliitikojen puheissa. Suomi24-keskustelut näyttäytyvät heille siten vastajulkisuutena, jossa oma ääni saadaan kuuluviin. Foorumilla on kuitenkin myös käyttäjiä, joita esimerkiksi maahanmuuttokriitikoiden kommentit, vihapuhe ja kovasanainen keskustelu ahdistavat siinä määrin, että he ovat vähentäneet keskustelujen seuraamista ja niihin osallistumista (Harju 2018, 65).

Hikikomero-foorumille rakentuu löyhää yhteisöllisyyttä marginalisoitumisen kokemuksen ympärille. Muut foorumille kirjoittavat nähdään saman elämäntilanteen jakavina kuvitellun yhteisön jäsenenä, mikäli he eivät riko foorumin normatiivisia sääntöjä tai muuten ilmaise poikkeavansa hikkyn stereotyypistä omiin oloihinsa vetäytyneenä ja jossain määrin syrjäytyneenä miehenä. Keskusteluissa korostuvat mielenterveysongelmiin, toimeentuloon ja sosiaalietuuksiin liittyvät aiheet. Vähemmistöön jäävät sellaiset viestit, joissa pyritään konkreettisesti ratkaisemaan ongelmia. Foorumikeskusteluihin sisältyy myös ristiriitaisuuksia; kuvitellun samanmielisten ryhmän löytäminen voi tuottaa sosiaalisia kontakteja ja tukea mutta myös pitää entistä tiiviimmin otteessaan esimerkiksi epäluuloa tai vastakkainasettelua rakentamalla. Anonyyminä käytettyjen foorumien houkuttukseen liittynevät keskeisesti niiden moninaisuus ja ristiriitaisuus, keskustelun tunnepitoisuus, leikkisyys ja epämuodollisuus sekä helppo saavutettavuus. Näillä keskustelufoorumeilla vastapuhe tulee esiin, kun keskustelijat tunnistavat ja ilmaisevat syrjäytymisensä valtajulkisuuden piiristä. Tämä on nähtävissä erilaisissa puhetoissa, käytännöissä ja normeissa.

Esitämme, että Fraserin (2009[1992]) vastajulkisuuskäsitteen sijaan parempi teoreettinen lähtökohta nimettömästi käytyjen verkkokeskustelujen julkisuuden tutkimukseen olisi Robert Asenin (2000, 427) näkemys vastajulkisuuksista marginaalisista asemista nousevina vastaanpuhuminen diskursseina, käytäntöinä ja normeina. Tutkimamme verkkotilat mahdollistavat esimerkiksi marginalisoitumisen kokemuksen tai esipoliittisten julkisten kysymysten jakamisen muiden kanssa kodin ja instituutioiden ulkopuolisessa tilassa.

Keskustelufoorumit tarjoavat tilaa vallattomiksi ja näkemyksineen marginaalisiksi itsensä kokevien vastajulkisuudelle, vallitsevia käsityksiä haastavan tai kyseenalaistavan vastatiedon rakentamiselle sekä eliitin ja kansan vastakkainasettelusta ponnistavalle populismille (ks. Ylä-Anttila 2017, 46–47).

Tutkimusaineistojemme pohjalta ei ole selvitettävissä, mikä on näiden verkkokeskustelujen rooli varsinaisen poliittisen toiminnan muodostumisessa; varsinaisia viittauksia poliittiseen toimintaan eivät aineistomme pitäneet sisällään. Näemme kuitenkin, että verkkokeskustelut voivat myös voimaannuttaa, sillä keskusteluissa tavoitettu samanmielisyyden kokemus ja vertaisten löytäminen avaavat mahdollisuuden, että keskustelijat astuvat esiin muillekin julkisille areenoille toimimaan asiansa puolesta.

Olemme pyrkinneet osoittamaan, miten yleensä viihteellisiksi mielletyt verkkotilat voivat toimia myös poliittisen keskustelun paikkoina. Yhteenvetona näistä kahdesta villistä ja vapaasta verkkotilasta voidaan todeta, että ne tarjoavat hyvin tilaa vertaistuelle, joka toteutuu monenlaisissa eri muodoissaan: tiedollisena tukena käytännön asioista, kokemusten jakamisena, tunnetoistona, samanmielisyyden rakentamisena ja vastatiedon tuottamisena. Toisaalta ne antavat tilan vastaanpuhumiselle ja yhteiskunnallisten epäkohtien kritisoimiselle.

Kiitokset

Kiitämme rakentavista huomioista artikkelikäsikirjoitusta kommentoineita Laura Saarenmaata, Minna Saariketoa ja Juho Saarta sekä kahta anonyymiä vertaisarvioijaa.

Viitteet

- 1 Suomiz4-sivusto (2019) Saatavilla: <https://www.suomiz4.fi/> (luettu: 7.6.2019).
- 2 Ylilauta (2018) "Tietopaketti mainostajille" Saatavilla: <https://ylilauta.org/?mainostus> (luettu: 29.8.2018).
- 3 Peter Dahlgren (2005, 153) on määritellyt esipoliittisen alueen sellaiseksi, jossa tuodaan esiin yhteiskunnallisia ja kulttuurisia kysymyksiä liittyen yhteisiin kiinnostuksenkohteisiin tai kollektiivisiin identiteetteihin. Kysymyksessä ei ole niinkään suora poliittinen vaikuttaminen, vaan vaikuttamisen mahdollisuuden virittäminen.
- 4 Affektin käsite voidaan ymmärtää usealla tapaa (esim. *Kontturi @ Taira 2007; Wetherell 2012; Pedwell @ Whitehead 2012; Paasonen 2017*). Affektilla tarkoitetaan useimmiten tunnekokemusta edeltävää kehollista reaktiota. Tässä tutkimuksessa ymmärrämme affektin diskursseihin yhdistyvänä ja niiden kanssa yhdessä toimivana voimana, energiana tai tunnekokemuksen lähteenä (ks. Nikunen & Pantti 2017, 74–75, 80–81; Wetherell 2012, 19–25; 52–53).
- 5 Hikikomeroaineisto on osa Eliisa Vainikan väitöskirjahanketta. Auli Harju työskenteli Suomiz4-foorumien datan parissa Citizen Mindscapes -hankkeessa.
- 6 Analyysi nojaa grounded theory -tutkimusperinteeseen siinä mielessä, että koodauksessa on käytetty avoimia, aineistosta nousevia luokkia, aineisto on käyty läpi useaan kertaan ja koodauksen apuna on käytetty Atlas.ti-ohjelmistoa, jonka tausta on grounded theoryn ja sisällönanalyysin tutkimusperinteissä. Kaiken kaikkiaan luokkia syntyi 65, joista osa osoittautui lopulta hyvin supeiksi. Kymmenen merkittäväintä luokkaa ovat seuraavat: elämänpolitiikka ja yhteiskunta, sukupuoli, sosiaaliset suhteet, toimeentulo, sosiaaliset tilanteet, seksuaalisuus, neuvot, mielenterveysongelmat, lääkkeet ja käytännön elämä. Itse keskustelut ovat polveilevia ja käsittelevät moninaisia aihepiirejä. Useimmiten niissä kuitenkin keskitytään sosiaalisesti syrjäänvetäytyneitä koskeviin ongelmiin, kuten sosiaalisten tilanteiden pelkoon, yksinäisyyteen, masennukseen ja vaikeuksiin työ- tai opiskelupaikan saamisessa. Tässä artikkelissa keskitytään viesteihin, joissa käsitellään vertaistukea, toimeentuloa, työvoimapalveluita ja muita yhteiskunnan auttamistoimia syrjäytyneille tai syrjäytymisvaarassa oleville.
- 7 Työryhmä Kari Saari, Juho Saari, Krista Lagus ja Minna Ruckenstein Citizen Mindscapes -tutkimuskonsortioista suunnittelivat käyttäjäkyselyn. Sen toteutti ja dokumentoi Kari Saari. Citizen Mindscapes tuo yhteen tutkijoita yhteiskuntatieteistä, digitaalisen kulttuurin tutkimuksesta, hyvinvointisosiologiasta, kieliteknologiasta ja tilastollisesta data-analyysistä kehittämään uusia tapoja tarkastella sosiaalista ja poliittista vuorovaikutusta. Hanke tarkastelee Suomiz4-aineistoa kolmesta näkökulmasta: 1) tutkii sosiaalisen median keskustelukulttuuria, 2) kehittää tilastollisia ja kieliteknologisia menetelmiä sekä visuaalisia työkaluja, ja 3) tekee kysymyksiä, kuten minkälaisia vuorovaikutuksen lajeja aineistosta löytyy, miten kiihkeät keskustelut muuntuvat poliittisiksi liikkeiksi, ja miten voitaisiin tunnistaa tunneaaltoja (ks. (Lagus ym. 2016; Pink ym. 2018, 6–8). Citizen Mindscapes -hanke on Suomen Akatemian Digitaalisten ihmistieteiden ohjelman (DIGIHUM) rahoittama.
- 8 Kyselydatassa on mukana vastaajien taustatiedot, joihin sisältyivät myös postinumero. Demografisiin kysymyksiin ei kuitenkaan ollut pakko vastata, eikä kyselydata sisällä IP-osoitteita, joista vastaajat olisivat jäljitettävissä.
- 9 Aineistonkeruun aikaan keväällä 2014 Hikikomero-alueen säännöt kuuluivat seuraavasti: "1. Älä mainitse omistavasi kavereita, tyttöystävää tai seksielämää. 2. Älä pilkkaa muita käyttäjiä heidän hikkyydestään. 3. Älä nostata paskamyrskyä tai muuta pahaa mieltä toisten postaaajien keskuudessa." Sääntöjä on sittemmin päivitetty niin että alueella on kielletty "sosiaalisilla suhteilla leuhkiminen". *Ylilaudan säännöt*: <https://ylilauta.org/?saannot> (luettu 13.9.2018).

Kirjallisuus:

- Arpo, Robert (2005). *Internetin keskustelukulttuurit: Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkintoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa*. Väitöskirja. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 39. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Asen, Robert (2000). Seeking the "counter" in counterpublics. *Communication Theory* 10:4, 424–446. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2000.tb00201.x>
- Auerbach, David (2012). Anonymity as culture: treatise 9.2.2012. *Triple Canopy*. Saatavilla: https://www.canopycanopycanopy.com/contents/anonymity_as_culture_treatise (luettu 29.8.2018).
- Baym, Nancy K. (2010). *Personal Connections in the Digital Age*. Cambridge: Polity Press.
- Brint, Steven (2001). Gemeinschaft revisited: A critique and reconstruction of the community concept. *Sociological Theory* 19:1, 1–23. <https://doi.org/10.1111/0735-2751.00125>
- Chayko, Mary (2002). *Connecting: How We Form Social Bonds and Communities in the Internet Age*. New York: State University of New York Press. <https://doi.org/10.1086/379590>
- Dahlgren, Peter (2005). The internet, public spheres, and political communication: Dispersion and deliberation, *Political Communication* 22:2, 147–162. <https://doi.org/10.1080/10584600590933160>
- Dahlgren, Peter (2013). *The Political Web: Media, Participation and Alternative Democracy*. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.
- Dahlgren, Peter & Alvares, Claudia (2013). Political participation in an age of mediatisation. *Javnost: The Public* 20:2, 47–65. <https://doi.org/10.1080/13183222.2013.11009114>
- Ebrand (2016). SoMe ja nuoret 2016: Kyselytutkimus nuorten sosiaalisen median käytöstä. Tekijä ebrand Suomi Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut. Saatavilla: <https://www.ebrand.fi/somejanuoret2016/> (luettu 7.6.2019).
- Fraser, Nancy (2009[1992]). Uusi katse julkisuuteen: Vallitsevan demokratian arvostelua. Suomentanut Veikko Pietilä. *Media & viestintä* 32:3, 8–30. Alkuperäisartikkeli "Rethinking the public sphere: A contribution to critique of actually existing democracy" on julkaistu teoksessa Calhoun, Craig (toim.) (1992) *Habermas and the Public Sphere* (Cambridge, Mass.: The MIT Press).
- Giddens, Anthony (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity.
- Graham, Todd (2008). Needles in a haystack: A new approach for identifying and assessing political talk in non-political discussion forums. *Javnost - The Public* 15:2, 17–36. <https://doi.org/10.1080/13183222.2008.11008968>
- Graham, Todd & Harju, Auli (2011). Reality TV as a trigger of everyday political talk in the net-based public sphere. *European Journal of Communication* 26:1, 18–32. <https://doi.org/10.1177/0267323110394858>
- Haasio, Ari (2015). Vertaistukea verkosta: Hikikomero-keskustelupalsta sosiaalisesti vetäytyneiden tiedonhankintakanavana. *WiderScreen* 3/2015. Saatavilla: <http://widerscreen.fi/numerot/2015-3/vertaistukea-verkosta-hikikomero-keskustelupalsta-sosiaalisesti-vetaytyneiden-tiedonhankintakanavana/> (luettu 7.6.2019).
- Habermas, Jürgen (2004[1990]). *Julkisuuden rakennemuutos: Tutkimus yhdestä kansalaisyhteiskunnan kategoriasta*. Suomentanut Veikko Pietilä. Tampere: Vastapaino.
- Harju, Auli (2018). Suomi24-keskustelut kohtaamisten ja törmäysten tilana. *Media & viestintä* 41:1, 51–74. <https://doi.org/10.23983/mv.69952>
- Heikkilä, Heikki; Ahva, Laura; Siljamäki, Jaana & Valtonen, Sanna (2012). *Kelluva kiinnostavuus*. Tampere: Vastapaino.
- Hermes, Joke (2006). Hidden debates: Rethinking the relationship between popular culture and the public sphere. *Javnost - The Public* 13:4, 27–44. <https://doi.org/10.1080/13183222.2006.11008923>
- Highfield, Tim (2016). *Social Media and Everyday Politics*. Cambridge: Polity Press.
- Kendall, Lori (2002). *Hanging Out in the Virtual Pub: Masculinities and Relationships Online*. Berkeley: University of California Press.
- Koivunen, Anu (2008). Affektin paluu? Tunneongelma suomalaisessa mediatutkimuksessa. *Tiedotustutkimus* 31:3, 5–24. <https://doi.org/10.23983/mv.63018>
- Kontturi, Katve-Kaisa & Taira, Teemu (2007). Affekti: Käsitteen säikeet, keskustelun lonkerot. *Niin & näin* 14:2, 43–45.
- Lagus, Krista; Pantzar, Mika; Ruckenstein, Minna & Ylisiurua, Marjoriikka (2016). SUOMI24 Muodonantoa aineistolle. Kultuttajatutkimuskeskus, Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 2016:10. Helsinki: Helsingin yliopisto. Saatavilla: http://blogs.helsinki.fi/citizenmindsapes/files/2016/05/257383_HY_VALT_suomi24_muodonantoa_aineistolle.pdf (luettu 29.8.2017).

- Laukkanen, Marjo (2007). *Sähköinen seksuaalisuus: Tutkimus tyttöydestä nettikeskusteluissa*. Väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Lehtisalo, Anneli (2011). "Tänne kaikki nyt moi": Tyttöjenlehdet kohtaamisen ja vuorovaikutuksen tiloina. Tampere: Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus COMET.
- Litt, Eden & Hargittai, Eszter (2016). The imagined audience on social network sites. *Social Media + Society* 2:1, 1–12. <https://doi.org/10.1177/2056305116633482>
- Malinen, Sanna (2015). Understanding user participation in online communities: A systematic literature review of empirical studies. *Computers in Human Behavior* 46, 228–238. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.01.004>
- Massanari, Adrienne L. (2015). *Participatory Culture, Community, and Play: Learning from Reddit*. New York: Peter Lang.
- McCluskey, Michael & Hmielowski, Jay (2011). Opinion expression during social conflict: Comparing online reader comments and letters to the editor. *Journalism* 13:3, 303–319. <https://doi.org/10.1177/1464884911421696>
- Van Der Nagel, Emily & Frith, Jordan (2015). Anonymity, pseudonymity, and the agency of online identity: Examining the social practices of r/Gonewild. *First Monday* 20:3. Saatavilla: <http://firstmonday.org/article/view/5615/4346> (luettu 14.9.2018). <https://doi.org/10.5210/fm.v20i3.5615>
- Nikunen, Kaarina & Pantti, Mervi (2018). Affektiivinen julkisuus, moraaliset tunteet ja tahmaiset kuvat: Tapaus Ku Klux Klan. Teoksessa: Maasilta, Mari & Nikunen, Kaarina (toim.) *Pakolaisuus, tunteet ja media*. Tampere: Vastapaino, 71–91.
- Nikunen, Kaarina (2015). Politics of irony as the emerging sensibility of the anti-immigrant debate. Teoksessa: Andreassen, Rikke & Vitus, Kathrine (toim.) *Affectivity and Race: Studies from Nordic Contexts*. Surrey: Ashgate, 21–41.
- Noppiari, Elina (2013). Toimittajat kohtaavat (kriittisen) nettikansan. Teoksessa: Vainikka, Eliisa; Noppiari, Elina; Heinonen, Ari & Huhtamäki, Jukka. *Twitteriä ja uutispäivittelyä – toimittajana sosiaalisessa mediassa*. Tampereen yliopisto: Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus Comet, tutkimusraportti, 66–97.
- Paasonen, Susanna (2014). Juhannustanssien nopea roihu ja Facebook-keskustelun tunneintensiteetit. *Media & viestintä* 37:4, 22–39. <https://doi.org/10.23983/mv.62836>
- Paasonen, Susanna (2017). Affekti suhteina ja intensiteettinä. *Tieteessä tapahtuu* 35:2, 42–43.
- Papacharissi, Zizi (2015). *Affective Publics: Sentiment, Technology, and Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Pariser, Eli (2011). *The Filter Bubble: How the New Personalized Web Is Changing What We Read and How We Think*. New York: Penguin Press.
- Pedwell, Carolyn & Whitehead, Anne (2012). Affecting feminism: Questions of feeling in feminist theory. *Feminist Theory* 13:2, 115–129. <https://doi.org/10.1177/1464700112442635>
- Phillips, Whitney (2015). *This Is Why We Can't Have Nice Things: Mapping the Relationship Between Online Trolling and Mainstream Culture*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/10288.003.0002>
- Pink, Sarah; Ruckenstein, Minna; Willim, Robert & Duque, Melisa (2018). Broken data: Conceptualising data in an emerging world. *Big Data & Society* 5:1, 1–13. <https://doi.org/10.1177/2053951717753228>
- Plummer, Ken (2003). *Intimate Citizenship: Private Decisions and Public Dialogues*. Montreal: McGill-Queen's University Press.
- Pöyhkäri, Reeta; Haara, Paula & Raittila, Pentti (2013). *Vihapuhe sananvapautta kaventamassa*. Tampere: Tampere University Press.
- Reader, Bill (2012). Free press vs. free speech? The rhetoric of "civility" in regard to anonymous online comments. *Journalism and Mass Communication Quarterly* 89:3, 495–513. <https://doi.org/10.1177/1077699012447923>
- Renninger, Bryce (2015). "Where I can be myself ... where I can speak my mind": Networked counterpublics in a polymedia environment. *New Media & Society* 17:9, 1513–1529. <https://doi.org/10.1177/1461444814530095>
- Reunanen, Esa & Harju, Auli (2012). *Media iholla: Poliittikan julkisuus kansanedustajien ja aktivistien kokemana*. Tampere: Tampere University Press.
- Rheingold, Howard (2000). *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*. Cambridge, MA: The MIT Press.

- Saarenmaa, Laura (2016). Pin ups and political passions: Citizenship address on post-war men's magazines. Teoksessa: Danielsen, Hilde; Muriaas, Ragnhild & Ytre-Arne, Brita (toim.) *Gendered Citizenship and the Politics of Representation*. Lontoo: Palgrave Macmillan, 261–279. https://doi.org/10.1057/978-1-137-51765-4_12
- Saito, Tamaki (2013). *Hikikomori: Adolescence Without End*. Minneapolis & London: University of Minnesota Press.
- Sandberg, Otso (2015). *Hallittu syrjäytyminen Miten syrjäytymisestä muodostui lähes jokaiseen meistä ulottuva riski?* Väitöskirja. Tampere: Tampere University Press.
- Savolainen, Laura (2018). Yksin yhdessä – tunnetoisto vertaistukipalstalla. Blogikirjoitus. Citizen Mindscapes -hankkeen blogi 6.3.2018. Saatavilla: <https://blogs.helsinki.fi/citizenmindscapes/2018/03/06/yksin-yhdessa-tunnetoisto-vertaistukipalstalla/> (luettu 12.4.2018).
- Scott, Craig; Rains, Stephen & Haseki, Muge (2011). Anonymous communication unmasking findings across fields. *Annals of the International Communication Association* 35:1, 299–340. <https://doi.org/10.1080/23808985.2011.11679120>
- Smith, Naomi; Wickes, Rebecca & Underwood, Mair (2015). Managing a marginalised identity in pro-anorexia and fat acceptance cybercommunities. *Journal of Sociology* 51:4, 950–967. <https://doi.org/10.1177/1440783313486220>
- Steele, Catherine Knight (2018). Black bloggers and their varied publics: The everyday politics of black discourse online. *Television @ New Media* 19:2, 112–127. <https://doi.org/10.1177/1527476417709535>
- Suominen, Jaakko (2013a). 2003: Tyyntä myrskyn edellä. Teoksessa: Suominen, Jaakko, Östman, Sari, Saarikoski, Petri & Turtiainen, Riikka (toim.) *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Helsinki: Gaudeamus, 28–47.
- Sujon, Zoetanya (2010). *New Technologies and the Idea of Citizenship: Patterns of Public Participation in Two Cases*. Väitöskirja. Lontoo: London School of Economics, Department of Media and Communications.
- Suominen, Jaakko (2013b). Lopuksi: Sosiaalisen median nousut ja tuhot. Teoksessa: Suominen, Jaakko; Saarikoski, Petri; Turtiainen, Riikka & Östman, Sari (toim.) *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Helsinki: Gaudeamus, 287–293.
- Svensson, Jakob (2015). Participation as a pastime: Political discussion in a queer community online. *Javnost: The Public* 22:3, 283–297. <https://doi.org/10.1080/13183222.2015.1060014>
- Turkle, Sherry (2011). *Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other*. New York: Basic books.
- Vaahensalo, Elina (2018). Keskustelufoorumit mediainhokkeina: Suositut suomenkieliset keskustelufoorumit mediassa. *Wider screen* 3/2018. Saatavilla: <http://widerscreen.fi/numerot/2018-3/keskustelufoorumit-mediainhokkeina-suositut-suomenkieliset-keskustelufoorumit-mediassa/> (luettu: 15.3.2019).
- Vainikka, Eliisa (2019). Naisvihan tunneyhteisö: Anonymisti esitettyä verkkovihaa Ylilaudan ihmissuhdekeskusteluissa. *Media @ viestintä* 42:1, 1–25. <https://doi.org/10.23983/mv.80179>
- Warner, Michael (2002). Publics and counterpublics, *Public Culture* 14:1, 49–90.
- Wellman, Barry & Gulia, Milena (1999). Net surfers don't ride alone: Virtual communities as communities. Teoksessa: Kollock, Peter & Marc Smith (toim.) *Communities and Cyberspace*. New York: Routledge, 167–194. <https://doi.org/10.4324/9780429498718-11>
- Westerlund, Michael (2013). Talking suicide: Online conversations about a taboo subject. *Nordicom Review* 34:2, 35–46. <https://doi.org/10.2478/nor-2013-0052>
- Wetherell, Margaret (2012). *Affect and Emotion: A New Social Science Understanding*. Lontoo: Sage.
- Ylä-Anttila, Tuukka (2017). *The Populist Toolkit: Finnish Populism in Action 2007–2016*. Väitöskirja. Publications of the Faculty of Social Sciences 59. Helsinki: Helsingin yliopisto.